

RAPORTURI ANTROPONIMICE SÂRBO-ROMÂNE. CRITERII ŞI METODE

Anca-Maria BERCARU

The Serbian and Romanian systems of proper names influenced each other over time within the frame of the numerous contacts that took place between the Romanians and the Southern Slaves. In the present article we submitted to analysis a series of masculine derivatives from Serbian and Romanian whose structural elements may indicate their Slavic or Romanian origin.

In the first part of the article we analysed the masculine forms from the Romanian inventory of names that are likely to have been borrowed from Serbian, while in the second one we analysed masculine derivatives from the Serbian anthroponymy that indicate the Romanian influence on the Serbian system of names.

The first task turned out to be a difficult one because the formal identity between the Serbian and Bulgarian inventory of names poses difficulties in establishing with certainty anthroponymical borrowings from Serbian. Taking into consideration *the principle of internal etymology* which leads to determining *the denominative subject*, we selected a series of masculine forms that are created from the anthroponymical theme *Bal-* in order to illustrate the complexity of this type of analysis. Thus, names like the Romanian *Balea* or *Balotă* could be analysed in two ways: we could regard them either as phonetic adaptations of the Serbian or Bulgarian name *Balja*, respectively the Serbian *Balota*, or as derivatives with the suffixes *-ea*, *-otă* from the theme *Bal-* which was assimilated by the Romanian linguistic system and used by the Romanian population for the creation of new names.

The Romanian historical anthroponymy also contains a series of masculine names which come from Slavic hypocoristic forms created from vowel themes or from themes extracted from compound names. The extraction of vowel themes in order to create new hypocoristic forms or derivatives is a process characteristic to the Slavic languages. In Romanian this type of names constitute borrowings. We illustrate this with the following examples: *Boia* (compare to the Serbian name *Boja* < *Bogoslav*, *Borisav* created from the vowel theme *Bo-* with the suffix *-j-*); *Goia* (the Serbian *Goja* < *Godimir*, *Gojislav*); *Raia*, *Raşa* (the Serbian *Raja*, *Raša* < *Radomir*, *Radoslav*, derived with the suffixes *-j-* and *-š-*); *Peia* (the Serbian *Peja* < *Petar*, derived with the suffix *-j-*); *Stoia* (the Serbian *Stoja* created from the theme *Stoj* < *Stojimir*, *Stojislav*); *Vlaia* (the Serbian *Vlaja* < *Vladimir*, *Vladislav*, derived from *Vla-* with the suffix *-j-*); *Voia* (the Serbian *Voja* created from the theme *Voj-* < *Vojimir*, *Vojislav*).

The Romanian influence on the Serbian anthroponymy is much smaller, has a more stable character and is easier to be localized in time. The earlier contacts between the Serbian and Romanian anthroponymy have the advantage of being very well illustrated in the Serbian medieval chrysobulls. The chrysobulls from Banjska, Dečani and Prizren show that the Romanian population was secondary to the Serbian. Some of the names comprised in the lists that mention the Wallachs come from common words of the Romanian language of Latin origin

(*Bun, Mikul, Singur*) and many of them contain the suffix *-ul* which corresponds to the Romanian definite article. In principle, the historical anthroponymy of Serbia contains the following masculine names created with the suffix *-ul(a)*: *Bogdul, Bratul, Bratula, Dajul, Dojul, Dragul, Dușul, Gradul, Hrajul, Hranul, Mikul, Mutul, Nēgul, Oparitul, Radul, Rahul, Rajul, Rașul, Stajul, Stanul, Surdul, Șarul, Vladul*. The names from the Serbian inventory that contain the suffix *-ul* and exist in the same form in Romanian could be considered correspondents of the Romanian names. It is very likely that from old names like *Radul* and *Vladul* the Serbian population detached the suffix *-ul* and used it for the creation of other names that exist in the Serbian onomasticon such as *Bojkul, Dobrul, Živul*.

Determining the denominative subject on the basis of structural elements has a significant importance in onomastics because it offers us precious information regarding the influence that the Serbian and Romanian systems of names exercised on each other over time.

Key words: masculine names, Romanian influence, Serbian influence, anthroponymical borrowings, structural elements, internal etymology

Sistemele antroponimice sârbesc și românească s-au influențat reciproc în cadrul numeroaselor contacte ce au avut loc între români și slavii de sud.

În expunerea de față vom analiza o serie de derivate masculine din sârbă și română ale căror elemente structurale pot indica originea sârbească sau românească. În prima parte vom supune analizei forme masculine derivate existente în inventarul antroponimic românesc, urmând ca în a doua parte să tratăm derivate masculine din sistemul sârbesc ce indică influența românească.

1. Este cunoscut faptul că influența exercitată de onomastica slavă asupra antroponimiei românești a fost covârșitoare încă din primele timpuri ale contactelor dintre slavi și români, când, o dată cu toponimia de origine slavă, ni s-au transmis numeroase antroponime de origine veche slavă care sunt folosite fără întrerupere până azi: *Bogdan, Radu, Vlad*. Elementele slave cărturărești pătrund mai târziu în Țările Române în momentul constituirii societății feudale, când Biserica Ortodoxă avea o structură și o ierarhie bine stabilite, iar Mitropolia Țării Românești întreținea relații cu celelalte biserici ortodoxe de la sud de Dunăre. Antroponimia, la rândul ei, este și ea dominată de influența cultă a Bisericii Ortodoxe Române care impune onomastica de formă greco-slavă conținută în cărțile de ritual slavon. Astfel au început să circule la noi forme antroponimice tradiționale slave, nume calendaristice cu formă greco-slavă, dar și un număr mare de derivate ale acestora împrumutate direct de la popoarele slave sau create pe teritoriul românesc. Tocmai aceste derivate care există și în română și în limbile slave au ridicat probleme din punct de vedere etimologic, mai ales că analiza acestor derivate conduce într-o oarecare măsură și la determinarea influenței pe care a exercitat-o elementul slav asupra antroponimiei noastre.

Se știe că limba sârbă¹ a acționat asupra limbii române pe două căi: cărturărească (în sec. al XIV-lea – al XVII-lea) în special datorită circulației în Țările Române a textelor scrise în redacția sârbă a slavei vechi și alta populară (după sec. al XV-lea), dar numai în regiunea Banatului, prelungită până în zilele noastre, datorită contactului direct dintre populația sârbească și cea românească în partea de sud-vest a țării. Începând din secolele al XV-lea și al XVI-lea, populația sârbească este atestată și în Banatul de est, populație care a fost însă românizată, de la ea rămânând, așa cum arată E. Petrovici² unele toponime cu fonetism sârbesc: *Dubova, Vucova*. În satele din Banatul de sud, uneori forma numelor de familie este autentică sârbească: *Blagoiev, Nebriga, Radoiev*. În satele românești din regiunea Vrșețului, numele apar de asemenea într-o formă tipic sârbească: *Voin, Mitar, Dragomir, Milici* – nume masculine, *Boiana, Iagoda, Iela, Bosilca* – feminine³. Numele calendaristice și hipocoristicele acestora sunt de multe ori identice cu cele sârbești: *Iovan, Paviel*, cu hipocoristicul *Pava, Nicolîța, Vasa* (< *Vasile*), *Todor, Todora* (forme fără diftong), *Stevan Șcefan, Laza* (< *Lazăr*), *Ielena*⁴. Formele numelor de familie terminate în *-ici* din documentele medievale ale Banatului⁵ atestă fără îndoială o influență sârbească: *Lupșici, Petrici, Pancionovici*.

Analiza raporturilor sârbo-române la nivel antroponimic în ambele limbi ridică o problemă majoră, anume *delimitarea împrumuturilor de creațiile autohtone* și în consecință stabilirea unor criterii lingvistice necesare pentru efectuarea acestei delimitări.

Stabilirea unui împrumut antroponimic de origine sârbească în țara noastră este o sarcină destul de dificilă datorită mării asemănări formale dintre sistemele onomastice sârbești și bulgărești, iar adaptările fonetice care au avut loc în limba română fac și mai dificilă recunoașterea sursei originare. Acesta este și motivul pentru care unele împrumuturi onomastice au primit indicația: „origine sud-slavă, sau, simplu, „slavă”.

Un criteriu esențial pentru delimitarea între formațiunile proprii fiecărei limbi și împrumuturi este *stabilirea creatorului* numelui respectiv sau cum a mai fost denumit, *subiectul denominator*⁶. Acest lucru presupune o cunoaștere deosebit de bună a inventarelor antroponimice slave și românești și numai o orientare adecvată în aceste

¹ *Enciclopedia limbii române*, Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, coord. Marius Sala, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2001, p. 507-508.

² Apud D. Gămulescu, *Împrumuturi lexicale sârbocroate în Banat (pe baza ALR)*, „Romanoslavica”, X, București, 1964, p. 210.

³ Radu Flora, *Relațiile sârbo-române. Noi contribuții*, Pančevo, Ed. Libertatea 1968, p. 324-325.

⁴ O serie de nume calendaristice împreună cu hipocoristicile lor sunt date și de *Atlasul lingvistic român* [partea a II-a], serie nouă, vol. V, Ed. Academiei, 1966.

⁵ Multe nume românești în care influența sârbească este evidentă pot fi găsite la Costin Feneșan, *Documente medievale bănățene (1440-1653)*, Timișoara, Ed. Facla, 1981, passim.

⁶ M. Oros, *Despre raportul dintre numele propriu și subiectul denominator*, *Studii de onomastică*, V, Cluj, 1990, p. 30-40.

sisteme poate duce la o delimitare între împrumuturi și formații autohtone și la comiterea a cât mai puține erori.

Teoriile elaborate până acum¹ pentru determinarea subiectului denominator se bazează în special pe argumente ce țin de metoda *etimologiei interne*. Înainte de a considera un nume drept românesc sau străin, trebuie eliminate toate posibilitățile de formare ale numelui respectiv prin mijloacele interne proprii limbii respective. Numele proprii împrumutate într-o limbă, la fel ca și numele comune, se integrează sistemului lingvistic respectiv și devin instrumente pentru crearea de noi formații antroponimice autohtone. Nu puține sunt cazurile în care poporul român a creat nume românești cu formă apropiată în limbile slave de sud, și invers, când populația sârbească a folosit teme românești la crearea unor noi derivate proprii. În onomastica românească și sârbească, dintre mijloacele interne, derivarea cu sufixe este procedeul cel mai des folosit la crearea de nume noi.

Principiul etimologiei interne se bazează în special pe analiza antroponimelor din punct de vedere morfo-structural. Potrivit teoriei structuraliste², afixele, ca elemente de structură ale unei limbi, nu se împrumută, în consecință, folosirea de sufixe din inventarul propriu unei limbi pentru crearea de nume noi ar trebui să lămurească originea unui antroponim sau a altuia.

După tipul de sufix și radical au fost stabilite teoretic următoarele situații posibile: dacă sufixul este românesc, românești sunt și derivatele formate cu el, indiferent dacă radicalul este slav sau nu; dacă sufixul este slav, atunci derivatul înseamnă că a fost creat de o populație slavă.

Dificultăți de interpretare apar în analiza derivatelor care sunt comune inventarelor sud-slave și românesc. Conform sistemului teoretic enunțat mai sus, afixele, ca elemente de structură, nu se împrumută, în schimb ele intră într-o limbă în același timp cu derivatele antroponimice adoptate de sistemul onomastic respectiv. Din momentul integrării lor în acel sistem lingvistic, au loc „detașări” și „asimilări”³ ale temelor și sufixelor din componența derivatelor respective, elemente care pot fi folosite mai departe la crearea de noi formațiuni antroponimice locale.

Potrivit regulilor sus-menționate numele de familie *Brătescu* (< tema slavă *Brat-*) și *Popescu* (< radicalul antroponimic *Pop-*) sunt formații românești create cu sufixul *-escu* indiferent de tema de la care s-au format, în timp ce antroponimele *Lupșici*, *Petrici*, *Popovici*, frecvente în zona Banatului, se presupune că au fost create de populația sârbă din zona respectivă. Dar cum, de multe ori, numele împrumutate au devenit model

¹ I. Pătruț, *Onomastică românească*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980, cap. *Principii și metode în antroponimia românească*; vezi și discuția făcută de Emil Petrovici din punct de vedere structural cu privire la toponimia de origine slavă de pe teritoriul României în *Studii de dialectologie și toponimie*, București, Ed. Academiei, 1970, p. 174-177.

² I. Pătruț, *Are limba română afixe și desinențe de origine slavă*, în *Studii de limbă română și slavistică*, Cluj, Ed. Dacia, 1974, p. 153-160.

³ Pătruț, *Onomastică...*, p. 33.

pentru formarea de noi nume românești, există o serie de antroponime care creează dificultăți în stabilirea subiectului denominator. Numele de familie *Belcea*, *Borca* sunt la origine hipocoristice derivate și au corespondent în sârbă și bulgară (bg. *Belčo*, srb. *Belča*, bg. *Borka*, srb. *Borko*). În limba română ele pot fi considerate fie adaptări fonetice ale formelor slave, fie derivate în română de la temele *Bel-*, *Bor-* extrase din antroponimele românești *Belu*, *Bel(e)a*, *Bora*, *Bor(e)a*¹.

Pentru a ilustra mai bine complexitatea unei astfel de analize am selectat o serie de nume cu tema comună *Bal-*, care au corespondent într-una din limbile slave de sud.

Balea (DRH B II 280), cf. bg., srb. *Balja*: poate fi privit ca un corespondent românesc al formelor slave² sau ca un posibil derivat românesc din tema *Bal-* cu sufixul onomastic *-ea*.

Balcu, cf. srb., bg. *Balko*: posibil derivat românesc de la tema *Bal-* (< *Balea*) cu sufixul *-c-*³ detașat din alte nume de origine slavă de același tip (*Bencu*, *Mircu*), sau adaptare fonetică a formelor slave. În documentele slavo-române apare atestată și forma articulată *Balcul* (DRH B II 84). Dacă numele este derivat românesc cu sufixul *-c-*, vocala finală *-u* preia funcția articolului enclitic în forma *Balcu*. Este însă posibil ca numele să fi suferit întâi o adaptare fonetică și apoi un proces de articulare secundară⁴.

Balotă (DRH B III 337), cf. srb. *Balota*: sufixul *-ota* este cel mai bine reprezentat în sârbo-croată dintre limbile slave⁵. I. Pătruț îl consideră derivat românesc din *Bala*, *Balea*⁶. Nu i-am găsit corespondent în bulgară.

În afară de aceste nume antroponimia noastră conține și formele *Balcea*, *Balciu*, *Balica* (DRH B II 209, DRH B III 183), *Balică* (DRH B III 251) cărora nu le-am găsit corespondent decât în bulgară (cf. bg. *Balčo*, *Balika*) și care beneficiază de același tip de analiză dublă.

Astfel putem observa că în jurul temei *Bal-* s-a creat un microsistem de nume cu bază comună. În afara cazului când acceptăm proveniența slavă și considerăm toate numele menționate adaptări fonetice ale antroponimelor sud-slave, este foarte posibil ca, din momentul intrării în antroponimia noastră printr-un derivat, sau un nume bitematic de tipul *Balomir*, tema *Bal-* să fi fost folosită de români pentru a forma noi nume, cu sufixe românești sau slave, de asemenea detașate din derivatele sud-slave adoptate de sistemul nostru antroponimic.

Mai departe, de exemplu, după modelul numelor în *-otă*, de la teme românești au fost create noi antroponime: *Albotă*, *Șerbotă*, dar posibil și de la alte teme slave care aveau deja o frecvență deosebită în inventarul românesc: *Dragotă* (din tema *Drag-*

¹ Id., *ibid.*, p. 84 – 87.

² Ștefan Pașca, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936, p. 169.

³ Pătruț, *Onomastică...*, p. 85.

⁴ Alexandru Graur, *Nume de persoane*, București, 1965, p. 112.

⁵ D. Gămulescu, *Influențe românești în limbile slave de sud. I. Sârbocroata*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 136.

⁶ Pătruț, *Onomastică...*, p. 13.

prezintă într-o serie de antroponime: *Dragomir, Dragoslav, Dragoș, Drăgan* ș.a.), cf. și srb. *Dragota*¹. Din păcate, nu putem ști care dintre antroponimele slave au intrat mai întâi în sistemul nostru și au funcționat drept modele pentru creațiile românești. Dacă am avea asemenea antroponime primare, am putea stabili mai ușor subiectul denominator al numelor formate de la aceeași temă sau cu același sufix de origine slavă.

Onomastica noastră istorică conține o serie de nume masculine provenite din hipocoristice slave formate de la radicale vocalice sau din teme extrase din nume compuse. Extragerea radicalilor vocalice din teme pentru formarea hipocoristicilor și a derivatelor este un procedeu caracteristic limbilor slave. În română numele de acest tip, care au și corespondent în limbile slave, constituie împrumuturi.

Boia (DRH B II 174), cf. srb. *Boja* < *Bogoslav, Borisav* format de la radicalul *Bo-* cu suf. *-j-*

Goia (DRH B IV 296), cf. srb. *Goja* (< *Godimir, Gojislav*). Dacă numele de proveniență este *Godimir, Goja* este derivat cu suf. *-j-*, dacă este *Gojislav*, numele are la bază tema *Goj-* și este un hipocoristic simplu.

Raia (DRH B XI 422), *Rașa* (DRH B IV 63), cf. srb. *Raja, Raša* < *Radomir, Radoslav*, derivate cu suf. *-j-*, respectiv *-š-*.

Peia (DRH B IV 191), cf. srb. *Peja* < *Petar*, derivat cu suf. *-j-*.

Stoia (DRH B II 347), cf. srb. *Stoja* < tema *Stoj* < *Stojimir, Stojislav*.

Vlaia (DRH B XI 424), cf. srb. *Vlaja* < *Vladimir, Vladislav*, derivat de la radicalul *Vla-* cu suf. *-j-*.

Voia (DRH B XI 466), cf. srb. *Voja* < tema *Voj-* < *Vojimir, Vojislav*.

Derivatele de la aceste nume care se găsesc în limba română și au corespondent în limbile slave sunt mult mai susceptibile de a fi împrumuturi decât creații românești, mai ales dacă și forma corespunde celei slave: *Boica* (DRH B III 183), cf. srb. *Bojko*; *Goicea* (DRH B XXI 250), cf. srb. *Gojče*; *Raicea* (DRH B XI 103), cf. srb. *Rajča, Rajče*; *Raico* (DRH B XXI 251), cf. srb. *Rajko*; *Voico* (DRH B III 201), cf. srb. *Vojko*.

2. Influența românească asupra onomasticii sârbești are un caracter mai stabil și ușor de localizat în timp. Contactele timpurii dintre repertoriile onomastice sârbești și românești au avantajul de a fi foarte bine oglindite în vechile hrisoave sârbești². Este știut că cele mai importante nume de locuri și de persoană românești din Serbia provin de la vlahii balcanici care, la origine erau daco-români emigrați după secolul al X-lea de

¹ Petrovici, *op. cit.*, p. 206; Pătruț, *Studii...*, p. 163.

² Însemnătatea documentelor sârbești au arătat-o I. Bogdan, în studiul *Un hrisovul al regelui sârbesc Stefan Milutin*, în *Scrieri alese*, București, Ed. Academiei, 1968, p. 159-164, și B.P. Hasdeu, în studiul său foarte amănunțit asupra hrisovului țarului Dușan, *Resturile unei cărți de donațiune de pe la anul 1348, emanată de la împăratul serbesc Dușan și relativă la starea socială a românilor de peste Dunăre*, publicat în „Arhiva istorică”, III, 1867, p. 85-196.

la nordul Dunării¹. Documentele medievale sârbești cuprind un onomasticon destul de bogat al vlahilor. În total s-au păstrat peste 40 de documente care îi menționează pe vlahi în hrisoavele sârbești din perioada secolelor al XII-lea – al XV-lea, cel mai vechi aparținând marelui jupan Stefan Nemanja (1196-1199). Hrisoavele din regiunea Banjska, Dečani și Prizren arată că populația vlahilor era secundară ca număr celei sârbești, pe ultimul loc situându-se populația albaneză. Vlahii au trăit în aceste regiuni în 26 de cătune (9 în Banjska, 9 în Dečani și 8 în Prizren). Spre deosebire de locuitorii sârbi și albanezi, vlahii sunt menționați complet în hrisoave². Multe nume cuprinse în listele vlahilor provin de la nume comune ale limbii române de origine latină: *Bun, Mikul, Rug, Singur*. Numele în *-ul* sunt foarte frecvente, fapt ce atestă încă o puternică influență românească la sud de Dunăre: *Dragul, Prvul, Vladul*. Pe de altă parte, așa cum era de așteptat, numele de origine slavă sunt foarte numeroase: *Berilo, Bratilo, Dragoslav, Dobroslav*, iar forma onoră dintre numele vlahilor (*Bukor, Bunoje*) arată că procesul de slavizare începuse cu mult înaintea acestor documente. Această slavizare indică și apropierea grupărilor etnice sârbești și românești. În cătunele vlahilor 80% dintre nume sunt de origine slavă. Despre influența puternică a numelor slave vorbesc și creațiile mai noi formate cu sufixe slave de la teme românești: *Bunilo, Bunilović, Surdić*. Multe dintre formele antroponimice românești s-au păstrat și în toponime: *Bukurovo brdo, Draguljski Potok, Prvulov Potok*³.

Aceste documente sunt importante nu numai pentru că ele dau informații cu privire la numele de persoană ale vlahilor balcanici, dar ele oglindesc în același timp și evoluția sistemului onomastic vlah sub presiunea celui slav. Pierderea formelor antroponimice ale vlahilor, procentul mare al numelor slave și al celor de origine românească formate cu sufixe slave arată că procesul asimilării lingvistice al vlahilor era deosebit de avansat.

Deși sistemul antroponimic sârbesc a fost de-a lungul timpului mult mai puțin receptiv la adoptarea de nume din alte inventare onomastice, în onomastica sârbească există o serie de nume ale căror elemente structurale ar putea indica influența românească.

Antroponimele de tipul *Dragul, Radul, Vladul* sunt foarte vechi în limba sârbă și există în aceeași formă și în română. Ele apar consemnate încă din vechile documente medievale din regiunile Banjska Dečani și Prizren. Terminația *-ul* corespunde articolului românesc hotărât, iar prezența lui la unele nume slave (care au corespondent și în română) a fost privită de lingviști⁴ ca o influență românească.

¹ Silviu Dragomir, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, București, Ed. Academiei 1959, p. 178.

² Milica Grković, *Rečnik Imena Banjskog, Dečanskog i Prizrenskog Vlastelinstva u XIV veku*, Narodna Knjiga, Beograd, Narodna Knjiga, 1986, p.13.

³ Vezi Gămulescu, *Influente...*, p. 153-208.

⁴ Segmentul *-ul* de la numele vlahilor este considerat de Petar Skok corespondentul articolului românesc hotărât, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, III, Jugoslavenska

Antroponimele ce conțin formantul *-ul(a)* din onomastica istorică a Serbiei sunt următoarele: *Bogdul* (< *Bogdan*), *Bratul* (< tema *Brat-* < *Brativoj*), *Bratula*, *Dajul* (< *Daja* < *Dabiživ*), *Dojul* (< *Doja* < *Dobroslav*, *Dobromir*), *Dragul* (< tema *Drag-* < *Dragoslav*), *Dușul*, *Gradul* (< *Grad-* < *Gradimir*), *Hrajul* (< *Hraja* < *Hranimir*, *Hranislav*), *Hranul* (< tema *Hran-* < *Hranimir*), *Krecul*, *Mikul*, *Mutul*, *Něgul*, *Oparitul*, *Radul*, *Rahul* (< *Raho* < *Radomir*, *Radoslav*), *Rajul* (< *Raja* < *Radomir*), *Rașul* (< *Raša* < *Radomir*, *Radoslav*), *Stajul* (< *Staja* < *Stanislav*), *Stanul* (< tema *Stan-* < *Stanislav*), *Surdul*, *Šarul*, *Vladul* (< tema *Vlad-* < *Vladimir*). Așa cum se poate vedea numele sunt formate în general de la hipocoristicele slave de atunci și de la teme extrase din numele bitematice. Antroponimele *Krecul*, *Mikul*, *Mutul*, *Oparitul*, *Surdul*¹ au fost deja raportate la corespondentele lor românești, iar *Dușul*, care apare doar în cătunele vlahilor, a fost considerat posibilă creație a acestora tocmai datorită segmentului final *-ul*².

În hrisovul sârbesc dăruit de Stefan Dušan mănăstirii Sf. Arhangheli din Prizren și analizat de B.P. Hasdeu apar consemnate ca nume de vlahi și unele dintre antroponimele deja citate care conțin terminația *-ul*, considerată de lingvist *articol definitiv românesc*³: *Vladul*, *Gradul*, *Dajul*, *Dojul*, *Dražul*, *Hranul*, *Hrajul*, *Něgul*, *Radul*, *Rașul*, *Rajul*, *Stanul*, *Stajul*. Lista numelor de vlahi din acest hrisov conține și trei dintre antroponimele formate de la teme românești și care apar de asemenea în formă articulată: *Oparitul*, *Surdul*, *Ursul*.

Un alt hrisov sârbesc dăruit de regele Stefan Milutin mănăstirii Sf. Stefan din Banjska a fost studiat de Ioan Bogdan care acordă o atenție deosebită numelor de vlahi privite ca un element istoric de mare însemnătate pentru prezența românilor din evul mediu în Peninsula Balcanică. Autorul înregistrează următoarele nume de vlahi terminate în *-ul* și în *-ula*: *Bogdul*, *Bratula*, *Mikul*, *Něgul*, *Radkula*, *Radul*, *Rajul*, *Ursul*⁴.

În afară de aceste nume, antroponimia sârbă conține și următoarele nume masculine ce conțin formantul *-ul*⁵: *Bojkul*, *Branul*, *Brașul*, *Dajčul*, *Danul*, *Dančul*⁶, *Dinul*, *Dobrul*, *Pavul*, *Prvul*⁷, *Savul*, *Stankul*, *Vančul*, *Živul*. Numele citate sunt în general formate de la hipocoristice sârbești tradiționale sau calendaristice: *Bojkul* <

Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 1973, p. 541; „sufixul” *-ul* a fost remarcat încă din 1886 și de T. Maretić, care îl privește tot ca pe un împrumut din limba română, *O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba*, în „Rad”, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, vol. 82, Zagreb, 1886, p. 127.

¹ Grković, *op. cit.*, p. 108, 120, 130, 140, 177.

² Id., *ibid.*, p. 96.

³ *Op.cit.*, p. 179.

⁴ *Op.cit.*, p. 161-163.

⁵ Milica Grković, *Rečnik ličnih imena kod Srba*, Belgrad, Vuk Karadžić, 1977, p. 41, 45, 46, 72, 73, 76, 79, 153, 160, 175, 186, 49, 93.

⁶ Este prezent și în supranumele *Dančulovska* porodica, Gămulescu, *Influențe...*, 243.

⁷ Prezent și în numele de familie *Prvulovići*, *Prvulovci*, *ibid.*, p. 246.

Bojko < Boja < Borislav; Brașul < Braša < Bratislav, Bratomir; Danul < Dane < Danilo; Pavul < Pava < Pavle.

Numele din inventarul sârbesc ce conțin formantul *-ul* și care există în aceeași formă și în română pot fi considerate corespondentele celor românești¹. Din numele vechi de tipul *Radul*, *Vladul* este posibil să fi avut loc o detașare a formantului *-ul* care în limba sârbă a devenit sufix și a dus mai departe la formarea unor derivate secundare de tipul celor prezentate mai sus: *Bojkul*, *Brașul* ș.a.

În limba sârbă există o serie de antroponime derivate ce conțin tema *Bun-* considerată a fi de origine română inclusiv în cazul numelui bitematic *Bunislav*². Dintre acestea menționăm următoarele nume: *Bun*, *Bunilo*, *Bunilović*, *Buniša*, *Bunoje*, *Bunović*. În documnetele medievale *Bun*, *Bunilo*³ apar ca nume de vlahi, de aceea nu excludem posibilitatea ca ultimul să fie o variantă sârbizată a românescului *Bunilă*. Prezența sufixelor slave în cadrul numelor cu temă de origine română la o epocă foarte veche arată puternica influență sârbească asupra sistemului nominal vlah. Având în vedere forma și originea sufixelor, antroponimele au fost cel mai probabil create de populația slavă.

Stabilirea subiectului denominator pe baza elementelor structurale are o importanță deosebită în onomastică, deoarece ne oferă informații prețioase în legătură cu vechimea contactelor lingvistice sârbo-române și a influențelor reciproce exercitate la nivel antroponimic.

Bibliografie

- Bogdan, Ioan, *Un hrisev al regelui sârbesc Stefan Milutin*, în *Scrieri alese*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de G. Mihăilă, București, Ed. Academiei, 1968, p. 159-164
- Constantinescu, N.A., *Dicționar onomastic românesc*, București, Ed. Academiei, 1963
- Daničić, Đuro, *Rječnik iz književnih starina srpskih I-III*, Belgrad, Državna Štamparija, 1863-1864
- Dragomir, Silviu, *Vlahii din nordul Peninsulei Balcanice în evul mediu*, București, Ed. Academiei, 1959
- Enciclopedia Limbii Române*, Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, coord. Marius Sala, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2001
- Feneșan, Costin, *Documente medievale bănățene (1440-1653)*, Timișoara, Ed. Facla, 1981
- Flora, Radu, *Relațiile sârbo-române. Noi Contribuții (metodologice, istorice, culturale, lingvistice)*, Pančevo, Ed. Libertatea, 1968

¹ *Ibid.*, p. 240.

² Grković, *Rečnik ličnih...*, p. 48.

³ Antroponimele *Bun*, *Bunilo* sunt atestate de Đuro Daničić în *Rječnik iz književnih starina srpskih I*, Belgrad, Državna Štamparija, 1863, p. 88.

Romanoslavica vol. XLVII nr.1

- Graur, Alexandru, *Nume de persoane*, București, Ed. Științifică, 1965
- Gămulescu, Dorin, *Influențe românești în limbile slave de sud. I. Sârbocroata*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1983
- Grković, Milica, *Imena u dečanskim hrisovuljama*, Novi Sad, 1983
- Grković, Milica, *Rečnik imena banjškog, dečanskog i prizrenskog vlastelinstva u XIV veku*, Belgrad, Narodna Knjiga, 1986
- Grković, Milica, *Rečnik ličnih imena kod Srba*, Belgrad, Vuk Karadžić, 1977
- Hasdeu, B.P., *Resturile unei cărți de donațiune de la anul 1348, emanata de imperatul serbesc Dušan și relativă la starea socială a românilor de peste Dunare*, „Arhiva istorică”, III, 1867, p. 85-196
- Ilčev, Stefan, *Rečnik na ličnite i familni imena u Bălgarite*, Bălgarska akademija na naukite, Sofia, 1969
- Ionescu, Christian, *Dicționar onomastic românesc*, f.l., Ed. Elion, 2001
- Iordan, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1983
- Maretić, Tomo, *O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba*, „Rad”, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, vol. 81, p. 81-146, vol. 82, p. 69-154, Zagreb, 1886
- Mihăilă, G., *Dicționar al limbii române vechi (sfârșitul sec. X – începutul sec. XVI)*, București, Ed. Enciclopedică Română, 1974
- Oros, M., *Despre raportul dintre numele propriu și subiectul denominator*, *Studii de onomastică*, V, Cluj, 1990
- Pascu, G., *Sufixe românești*, București, 1916
- Pașca, Ștefan, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, 1936
- Pătruț, I., *Onomastică românească*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980
- Pătruț, I., *Studii de limbă română și slavistică*, Cluj, Ed. Dacia, 1974
- Petrovici, Emil, *Studii de dialectologie și toponimie*, București, Ed. Academiei, 1970
- Skok, Petar, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I-IV, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, Zagreb, 1971-1974

Abrevieri

DRH B II, III, IV, XI, XXI *Documenta Romaniae Historica B. Țara Românească*, București, vol. II (1501-1525), 1972; vol. III (1526-1535), 1975; vol. IV (1536-1550), 1981; vol. XI (1593 – 1600), 1975; vol. XXI (1626 – 1627), 1965.